

Retningslinjer eksamen for elever 2020

Innledning

Dette skrivet gir retningslinjer for gjennomføring av eksamen for elever i de fylkeskommunale og private videregående skoler i Rogaland. Eksamen i videregående opplæring er hjemlet i kapittel 3 i forskrift til opplæringsloven og øvrige retningslinjer gitt av Utdanningsdirektoratet.

Innhold

Innledning	2
1. Ansvarsfordeling	5
2. Trekkordning ved eksamen i Kunnskapsløftet	5
3. Skriftlig eksamen	6
3.1. Generelt	6
3.2. Levering av besvarelser	7
3.3. Treningslære I, og matematikk og norsk på yrkesfag	8
4. Hjelpemidler	9
5. Muntlig eksamen	11
5.1. Trekk.....	11
5.2. Forberedelse	11
5.3. Gjennomføring av eksamen	12
5.4. Bruk av lyttetekst i fremmedspråk.....	12
5.5. Vurdering	12
6. Muntlig-praktisk eksamen	13
6.1. Trekk.....	13
6.2. Forberedelse	13
6.3. Gjennomføring av eksamen	14
6.4. Vurdering	14
7. Spesielt om muntlig-praktisk eksamen i utdanningsprogram for musikk, dans og drama og idrettsfag	15
7.1. Forberedelse	15
7.2. Gjennomføring	15
7.3. Vurdering	15

8. Praktisk eksamen	16
8.1. Forberedelsestid	16
8.2. Eksamensoppgaven	16
8.3. Gjennomføring	17
8.4. Vurdering	17
8.5. Sensorer ved praktisk eksamen	17
9. Eksaminator og sensor	18
9.1. Arbeidet til eksaminator og sensor	18
9.2. Fastsetting av karakter	19
9.3. Utfylling av karakterliste	19
9.4. Protokolltilførsel	19
10. Særskilt tilrettelegging ved eksamen	20
11. Ny, utsatt og særskilt eksamen	21
12. Fusk	21
13. Klage på eksamen	22
13.1. Klage på skriftlig eksamen	22
13.2. Klage på muntlig eksamen, muntlig-praktisk eksamen og praktisk eksamen ...	22
14. Eksamensvakter	23
Kilder	25

1. Ansvarsfordeling

Rogaland fylkeskommune har ansvar for å:

- utarbeide eksamensplan
- arrangere eksamensmøte for de eksamensansvarlige hver høst
- lage retningslinjer for eksamen og revidere disse jevnlig
- føre tilsyn med skolenes trekk til eksamen
- oppnevne sensorer til lokalt gitt muntlig og muntlig-praktisk eksamen
- se til at eksamen gjennomføres i tråd med gjeldende regelverk
- behandle klager på lokalt gitt eksamen

Skolen ved **rektor** har ansvar for å:

- foreslå trekk av elever til eksamen (jf. Udir-2-2018)
- melde elever opp til eksamen
- godkjenne fagpersoner som er foreslått som sensor til sentralt gitt og lokalt gitt eksamen
- gjøre faglærere, sensorer og elever kjent med gjeldende retningslinjer for eksamen
- utarbeide eksamensoppgaver til lokalt gitt eksamen
- behandle søknader om særskilt tilrettelegging av eksamen
- gi elevene informasjon om retten til ny, utsatt og særskilt eksamen

2. Trekkordning ved eksamen i Kunnskapsløftet

Trekkordning ved eksamen er regulert av rundskrivet Udir-2-2018. Skolene trekker elever opp til eksamen etter bestemmelsene i dette rundskrivet. Fylkeskommunen har ansvar for at trekket fordeler seg jevnt på fag og skoler over tid. Fylkesmannen har det overordnede ansvaret for at fordelingen av fag til eksamen er rimelig.

Systemrapporten i *SATS Forarbeid – Statistikk over trekk til eksamen* hjelper skolene til å kontrollere at det er en jevn fordeling av eksamensfag over tid.

3. Skriftlig eksamen

3.1. Generelt

Skolen har ansvar for at alle kandidater gjør seg kjent med disse retningslinjene i god tid før eksamen.

Frammøte

Kandidatene må møte fram ved eksamenslokalet i god tid. Kandidater som møter opp til eksamen for seint, men før kl.10, får gjennomføre eksamen, men får ikke kompensert for tapt tid. De som møter kl.10 eller seinere, får ikke gjennomføre eksamen.

Det skal som hovedregel ikke være anledning til å forlate eksamenslokalet før kl.10. Unntak må vurderes i hvert enkelt tilfelle (forskriften § 3-28a).

Legitimasjon

Kandidatene skal legitimere seg og kvittere på kandidatlisten.

Forholdene i eksamenslokalet

- Kandidatene skal sette seg på tilvist plass.
- Mobiltelefoner og smartklokker skal være avslått, og skal leveres inn.
- Vesker skal settes på anvist plass i eksamenslokalet.
- Kandidatene skal ikke kommunisere med hverandre, verken muntlig eller digitalt.
- Kandidatene må kontrollere at de mottar riktig eksamensoppgave.
- Dersom kandidatene ønsker opplysninger, trenger noe eller ønsker å forlate eksamenslokalet, må de henvende seg til eksamensvaktene.
- Det er normalt sett ikke lov å bruke hodetelefoner under eksamen, med mindre:
 - Det går fram av eksamensveilederen i faget at kandidater bør ha med hodetelefoner.¹
 - Det er en del av den særskilte tilretteleggingen (f.eks. ved bruk av tekst til tale programmer, jf. kapittel).
- Kandidater som ikke retter seg etter reglene for gjennomføring av eksamen, kan bli bortvist fra eksamen av rektor. (jf. forskriften § 3-36)

¹ Dette er tilfelle for de syv fagene som har åpent internett til eksamen, jf. kap. 4.

Eksamenstid

Skriftlig eksamen kan vare i inntil 5 timer. Den tiden som er fastsatt for eksamen, er oppgitt i eksamensoppgaven. Det blir også gitt muntlig beskjed om eksamenstiden. Når tiden er ute, kan kandidaten få inntil 15 minutter til klargjøring og levering av besvarelsen.

3.2. Levering av besvarelser

Elektronisk levering

- Når kandidatene skal levere besvarelsene sine, gir de beskjed til eksamensvaktene, og følger rutinen som skolen har satt opp for innlevering av elektroniske besvarelser.
- Det er viktig at besvarelsen har en topp tekst med kandidatnummer og fagkode. Skolen må hjelpe kandidatene med dette, jf. eksempel fra Udir.
<https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/administrere-eksamen/#skriv-ut-innforingsark>
- Navnet til kandidaten må ikke stå noe sted i besvarelsen.
- Kandidatene må ikke forlate eksamenslokalet før eksamensvakten har kontrollert at innleveringen er i orden.

Levering av eksamen på papir

- Kandidatene må bruke penn med blå eller svart skrift ved innføring av besvarelser som skrives for hånd. I oppgaver der det kreves grafisk framstilling, figurer e.l., kan blyant og farger brukes.
- Alle svarark (medregnet eventuelle vedlegg) skal nummereres før innlevering. Navnet til kandidaten må ikke stå noe sted i besvarelsen.
- Kandidaten må ikke forlate eksamenslokalet før vaktens har sett at alt er i orden med levering av besvarelsen.
- Besvarelser som er håndskrevet skal som normalordning skannes og leveres via PGSA. Hvis ikke dette er mulig, skal de sendes med Ekspress over natten til sensorene.
- Ved todelt eksamen er det viktig at sensorene får tilgang til både del 1 og 2 samtidig. Skolen skal derfor enten levere både del 1 og del 2 delene i PGSA, eller sende den fullstendige besvarelsen med Ekspress over Natten.
- Skolen bør ta kopi av papirbesvarelser som sendes i posten.

Kladd

- Dersom sykdom eller annen rimelig grunn til forsinkelse har hindret kandidaten i å fullføre besvarelsen innenfor fastsatt tid, kan kladdemark vedlegges besvarelsen. I slike tilfeller skal skolen legge ved særskilt melding om dette. Sensorene kan da betrakte kladdemarkene som en fullgod del av besvarelsen, jf. <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/sensurere-eksamen/retningslinjer-for-sentral-sensur/>.
- Dersom kandidaten ellers ikke har fullført besvarelsen når eksamenstiden er slutt, kan de likevel velge å legge ved kladd. I slike tilfeller kan kandidaten ikke regne med at kladdemarkene blir betraktet som en fullgod del av besvarelsen.

3.3. Treningslære I, og matematikk og norsk på yrkesfag

Rogaland fylkeskommune deltar i et landssamarbeid for lokalt gitt skriftlig eksamen i disse fagene.

Skolene i Rogaland fylkeskommune skal dermed melde elever opp til eksamen i disse fagene i PAS.

NB: For nærmere informasjon om eksamensdatoer, eksamensveiledninger og tidligere gitte eksamensoppgaver jf. www.vigoiks.no/eksamen

Rutiner for oppmelding, gjennomføring, levering av besvarelser og klager er som ved sentralt gitt eksamen.

Tidsrammene for eksamenene i disse fagene er:

• MAT1001 (matematikk 1P-Y)	4 timer:	Del 1: 1,5 timer
Del 2: 2,5 timer
• MAT1006 (matematikk 2P-Y)	4 timer	Del 1: 2,5 timer
Del 2: 1,5 timer
• IDR2016 (treningslære 1)	5 timer	Del 1: 2 timer
Del 2: 3 timer
• NOR1206 (norsk Vg2 YF)	4 timer	
• NOR1408 (norsk, elever
med kort botid, Vg2 YF)	4 timer	

4. Hjelpemidler

Det er skolens ansvar at elevene er kjent med regler for bruk av hjelpemidler til eksamen, jf. <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/forberede-og-ta-eksamen/#hjelpemidler>

På forberedelsesdagen er alle hjelpemidler tillatt, inkludert bruk av internett.

Det er tre modeller for bruk av hjelpemidler til skriftlig eksamen:

- eksamen med begrenset tilgang til internett
- todelt eksamen med begrenset tilgang til internett
- eksamen med fri tilgang til internett

Eksamen med begrenset tilgang til internett

Alle hjelpemidler som notater, bøker og andre kilder er tillatt, inkludert et begrenset utvalg av hjelpemidler som krever tilgang til internett.

Jf. <https://www.rogfk.no/vare-tjenester/skole-og-opplaring/eksamen-for-elever-og-privatister/eksamen-for-elever/hjelpemidler-pa-eksamen/> for listen over nettressurser som krever tilgang til internett, og som var tilgjengelige under eksamen våren og høsten 2019. Listen vil bli justert før eksamen våren 2020.

Det er ikke tillatt å bruke oversettelsesprogrammer som hjelpemiddel i språkfag (norsk, samisk, finsk som andrespråk, engelsk og fremmedspråk).

Todelt eksamen med begrenset tilgang til internett under del 2

Matematikk, fysikk, kjemi, biologi og samfunnsøkonomi 2 følger modell 2.

- Del 1 – Skrivesaker, passer, linjal og vinkelmåler er tillatt.

▪ Del 2 – Alle hjelpemidler er tillatt unntatt åpnet internett, samskriving, chat og andre muligheter for å kunne utveksle informasjon med andre.

Jf. <http://www.rogfk.no/elevportalen/Veiledninger/Eksamen> for listen over nettressurser. Listen vil bli oppdatert for eksamen våren 2020

Eksamen med fri tilgang til internett

Alle hjelpemidler er tillatt, også åpent internett. Åpent internett gjelder for følgende fag:

- SAM3020 Politikk og menneskerettigheter
- SAM3009 Medie- og informasjonskunnskap 2
- SPR3008 Internasjonal engelsk
- SPR3010 Samfunnsfaglig engelsk
- SPR3015 Kommunikasjon og kultur 2
- SPR3017 Kommunikasjon og kultur 3
- SPR3020 Reiseliv og språk 2

NB: Verken skriftlig eller muntlig kommunikasjon er tillatt. Å publisere noe på internett regnes som kommunikasjon. I språkfag er det heller ikke tillatt med oversettelsesprogrammer.

Hjelpemidler til sentralt gitt eksamen i yrkesfag

Jf. Kapittel 4 i artikkelen fra Utdanningsdirektoratet [Yrkesfag - rettleiing til sentralt gitt skriftleg eksamen](#)

5. Muntlig eksamen

5.1. Trekk

Eleven skal få vite hvilket fag han/hun er trukket opp til eksamen i 48 timer før selve eksamenen. Lørdager, søndager, høytidsdager og helligdager skal ikke regnes med (forskrift § 3-30). Lokalt gitt muntlig eksamen skal ikke gjennomføres på mandager eller dager etter høytidsdager eller helligdager.

NB: Eleven skal ikke få oppgitt temaet for eksamen på dette tidspunktet.

5.2. Forberedelse

Muntlig eksamen skal gjennomføres med 24 timers forberedelse. Forberedelsen er en obligatorisk skoledag dagen før eksamen, der alle hjelpemidler er tillatt. Eleven skal møte på skolen. Eleven har rett på et pedagogisk tilbud med veiledning fra en lærer, fortrinnsvis elevens faglærer.

Når forberedelsen tar til, skal kandidaten få eller trekke et tema eller en problemstilling. Det er ikke nok å gi kandidaten noen utvalgte kompetansemål. Forberedelsen skal ikke inngå i vurderingsgrunnlaget.

Temaet/problemstillingen til den enkelte elev må være tilstrekkelig omfattende til at det vil være naturlig å trekke inn flere deler av læreplanen under selve eksamineringen. Det er viktig at eleven får vist kompetansen sin i en så stor del av faget som mulig. Temaene/problemstillingene for partiet bør til sammen dekke alle hovedområder i læreplanen i faget.

Aktuelle kompetansemål knyttet til tema/problemstilling, skal gjøres kjent for eleven samtidig med at tema/problemstilling blir trukket. Forberedelsen skal hjelpe eleven til å se sammenhengen mellom temaet eller problemstillingen for eksamen og læreplanen. Vurderingskriterier deles ut samtidig med eksamensoppgavene.

Elevene kan samarbeide i forberedelsestiden, men selve eksaminasjonen er individuell.

Jf. Udir-2-2014

5.3. Gjennomføring av eksamen

Muntlig eksamen er todelt og varer i inntil 30 minutter. Første del er en elevstyrt presentasjon med utgangspunkt i tema/problemstilling og kompetansemål fra forberedelsesdelen. Den elevstyrte delen kan være på inntil 10 minutter og danner utgangspunkt for den videre eksamineringen.

Elevens notater fra forberedelsesdelen er det eneste tillatte hjelpemiddel til muntlig eksamen. Dette ses i sammenheng med den obligatoriske presentasjonen. Notater inkluderer i denne sammenheng hjelpemidler som er relevante for å gjennomføre en forberedt presentasjon. Dette kan være digitale hjelpemidler eller andre verktøy. Notatene fra forberedelsestiden skal ikke inngå i vurderingsgrunnlaget.

Andre del av eksamen er styrt av eksaminator. Her vil det bli stilt utdypende spørsmål til det eleven har presentert. I tillegg må eleven kunne vise kompetanse innenfor andre deler av læreplanen som er relevante i forhold til tema/problemstilling. Hensikten er at eleven får mulighet til å vise bredde i en så stor del av faget som mulig. Sensor skal ikke lete etter den kompetansen eleven ikke har (jf. kapittel 9).

5.4. Bruk av lyttetekst i fremmedspråk

Skolene velger selv om de vil bruke lyttetekster til muntlig eksamen i engelsk og fremmedspråk. Disse kan være en del av forberedelsesmaterialet og/eller inngå i selve eksamenen. De kan ikke gis 30 minutter før eksamen. Lytteteksten skal godkjennes av sensor i god tid før eksamen (jf. <http://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/muntlig-eksamen/>).

5.5. Vurdering

Eleven skal vurderes på grunnlag av den kompetansen som han/hun viser på selve eksamenen. Presentasjonen er utgangspunktet for eksamineringen og skal ikke vurderes isolert sett, men i tilknytning til utdypings spørsmål/ samtale. I tillegg skal kompetansen eleven viser i andre deler av læreplanen som er relevante i forhold til tema/problemstilling, vurderes.

- [forskrift § 3-30](#)
- <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/muntlig-eksamen/>
- [Udir-2-2014 Lokalt gitt muntlig eksamen](#)

6. Muntlig-praktisk eksamen

6.1. Trekk

Eleven skal få vite hvilket fag han/hun er trukket opp til eksamen i 48 timer før selve eksamenen. Lørdager, søndager, høytidsdager og helligdager skal ikke regnes med (forskrift § 3-30).

Lokalt gitt muntlig-praktisk eksamen skal ikke gjennomføres på mandager eller dager etter høytidsdager eller helligdager.

NB: Eleven skal ikke få oppgitt temaet for eksamen på dette tidspunktet.

6.2. Forberedelse

Muntlig-praktisk eksamen skal gjennomføres med 24 timers forberedelsesdel.

Forberedelsesdelen er en obligatorisk skoledag dagen før eksamen, der alle hjelpemidler er tillatt. Eleven skal møte på skolen. Eleven har rett på et pedagogisk tilbud med veiledning fra en lærer, fortrinnsvis elevens faglærer.

Når forberedelsesdelen tar til, skal kandidaten få eller trekke et tema eller en problemstilling. Det er ikke nok å gi kandidaten noen utvalgte kompetansemål. Forberedelsesdelen skal ikke inngå i vurderingsgrunnlaget.

Skolen stiller lokalene sine til rådighet utover ordinær skoletid så langt det er praktisk mulig, og dersom eksamensformen tilsier det. Rektor avgjør hva som er praktisk mulig.

Temaet/problemstillingen til den enkelte elev må være tilstrekkelig omfattende til at det vil være naturlig å trekke inn flere deler av læreplanen under selve eksamineringen. Det er viktig at eleven får vist kompetansen sin i en så stor del av faget som mulig.

Temaene/problemstillingene for partiet bør til sammen dekke alle hovedområder i læreplanen i faget.

Aktuelle kompetansemål knyttet til tema/problemstilling, skal gjøres kjent for eleven samtidig med at tema/problemstilling blir trukket. Forberedelsen skal hjelpe eleven til å se

sammenhengen mellom temaet eller problemstillingen for eksamen og læreplanen. Vurderingskriterier deles ut samtidig med eksamensoppgavene.

Elevene kan samarbeide i forberedelsestiden, men selve eksaminasjonen er individuell.
Jf. Udir-2-2014

6.3. Gjennomføring av eksamen

Muntlig-praktisk eksamen er tredelt og varer i inntil 45 minutter.

Første del er en elevstyrt presentasjon med utgangspunkt i tema/problemstilling og kompetansemål fra forberedelsesdelen. Den elevstyrte delen kan være på inntil 10 minutter og danner utgangspunkt for den videre eksamineringen.

Andre del av eksamen er styrt av eksaminator. Her vil det bli stilt utdypende spørsmål til det eleven har presentert. I tillegg må eleven kunne vise kompetanse innenfor andre deler av læreplanen som er relevant i forhold til tema/ problemstilling. Hensikten er at eleven får mulighet til å vise bredden i kompetansen sin i faget. Sensor skal ikke lete etter den kompetansen som eleven ikke har.

Tredje del av eksamen skal ha et praktisk innslag. Det betyr at eleven enten utfører en praktisk øvelse eller forklarer hva som skjer i en praktisk øvelse/ simulerer en praktisk øvelse. Innslaget skal integreres som en naturlig del av eksaminasjonen og er styrt av eksaminator.

6.4. Vurdering

Eleven skal vurderes på grunnlag av den kompetansen som han/hun viser på selve eksamenen. Presentasjonen er utgangspunkt for eksamineringen og skal ikke vurderes isolert sett, men i tilknytning til utdypingsspørsmål/ samtale. I tillegg skal kompetansen eleven viser i andre deler av læreplanen som er relevante i forhold til tema/problemstilling, vurderes. Sensor skal ikke lete etter den kompetansen eleven ikke har.

- forskrift § 3-30
- <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/muntlig-eksamen/>
- Udir-2-2014 Lokalt gitt muntlig eksamen

7. Spesielt om muntlig-praktisk eksamen i utdanningsprogram for musikk, dans og drama og idrettsfag

7.1. Forberedelse

Eleven skal få vite hvilket fag han/ hun skal opp til eksamen i 48 timer før selve eksamenen. Lørdager, søndager, høytidsdager og helligdager skal ikke regnes med. Det kan være inntil 48 timers forberedelsesdel der alle hjelpemidler er tillatt. Dette regnes som obligatoriske skoledager. Rektor bestemmer tidspunkt for veiledningen.

NB: Eleven skal ikke få oppgitt temaet for eksamen på dette tidspunktet.

7.2. Gjennomføring

Muntlig-praktisk eksamen skal ta utgangspunkt i den utøvende delen av faget. Eleven skal få god anledning til å få vist kompetansen sin som utøver. Eksamen kan inneholde en muntlig del hvor eleven gir en faglig begrunnelse for framføringen*. Eksamen kan inneholde en eksaminasjonsdel der eleven må redegjøre for og begrunne valgene sine i prosessen fram mot framføringen.

* NB: For idrettsfag

Eksamen skal inneholde en individuell muntlig del hvor eleven gir en faglig begrunnelse for utførelsen/sine valg.

7.3. Vurdering

Vurderingskriteriene deles ut samtidig med eksamensoppgavene. Grunnlaget for vurdering er en helhetsvurdering av den kompetansen eleven viser på eksamen. Vurderingen skal være individuell. Ved uenighet vektlegges framføringen.

8. Praktisk eksamen

Praktisk eksamen har en ramme på inntil 5 timer. Praktisk eksamen kan omfatte flere ulike metoder som er nødvendige og formålstjenlige for å prøve i hvilken grad kandidaten har nådd kompetansemålene i læreplanen i faget. Praktisk eksamen skal ta utgangspunkt i eller være knyttet til en kompleks arbeidsoppgave. Alle eksamener skal være praktiske, selv om noe av vurderingsgrunnlaget kan være muntlig eller skriftlig. Eleven må gjøres oppmerksom på dette.

Det er utarbeidet egne retningslinjer for praktisk eksamen på de forskjellige utdanningsprogrammene, jf, *Retningslinjer for praktisk eksamen etter utdanningsprogram på QM+*.

8.1. Forberedelsestid

Forberedelsestiden har en ramme på inntil 2 dager. Alle hjelpemidler er tillatt. Lengden på forberedelsestiden skal gjøres kjent på forhånd. En faglærer skal være tilgjengelig for tidsavgrenset veiledning. Hver enkel elev/gruppe skal ha anledning til å få veiledning i løpet av forberedelsestiden. Forberedelsestiden bør være veiledende og hjelpe elevene til å se sammenhengen mellom arbeidsoppgaven og læreplanen.

Elevene kan ta med seg det de har produsert i forberedelsestiden på eksamensdagen. Hovedregelen er likevel at eksamenskarakteren skal settes på grunnlag av den kompetansen eleven viser på selve eksamenen.

8.2. Eksamensoppgaven

Eksamensoppgaven utarbeides av fagmiljøene og lokalt på skolene, og skal være i tråd med retningslinjene som er utarbeidet for de forskjellige utdanningsprogrammene (jf. vedlegg 1). Rektor godkjenner eksamensoppgavene på egen skole.

Eksamensoppgaven må lages med utgangspunkt i kompetansemålene. Ved utarbeidelse av oppgaven må en vurdere hvor mange og hvilke kompetansemål en eksamensoppgave bør omfatte. Det er viktig at eksamensoppgaven gir sensorene mulighet til å gjøre en bred vurdering av elevens kompetanse.

8.3. Gjennomføring

Eksamen kan vare i inntil 5 timer. Det enkelte programområdet velger eksamenstid slik at eleven får vist kompetansen sin i så stor del av faget som mulig.

8.4. Vurdering

Det skal utarbeides vurderingskriterier til eksamen. Vurderingskriteriene deles ut samtidig med eksamensoppgavene. Grunnlaget for vurdering er en helhetsvurdering av den kompetansen eleven viser på eksamen. Vurderingen skal være individuell.

8.5. Sensorer ved praktisk eksamen

Sensorene skal være til stede og vurdere elevene under den praktiske gjennomføringen på eksamensdagen. Sensorene skal være forsiktige med å avbryte kandidatene under den praktiske delen av eksamen, men kan likevel stille oppklarende spørsmål.

9. Eksaminator og sensor

Ved lokalt gitt eksamen skal det være to sensorer. Normalt er faglærer den ene, han/hun skal også være eksaminator. Den andre sensoren skal ikke være tilsatt ved eksamensskolen.

Faglærer har plikt til å delta i vurderingen som sensor, jf. forskrift § 3-30.

Både eksaminator og sensor må behandle informasjon om eksamen som konfidensielt fram til eksamensdagen.

9.1. Arbeidet til eksaminator og sensor

Eksaminator har ansvar for å ta kontakt med sensor senest 10 dager før eksamen eller enda tidligere dersom retningslinjene i enkelte fag krever dette.

Eksaminator utarbeider forslag til eksamensoppgaver som sendes ekstern sensor seinest 10 dager før eksamensdagen. Sensor skal se til at innhold og omfang i forberedelsesdelen og eksamensdelen er i samsvar med retningslinjene. Arbeidet må være slutført før eksamensdagen. Det kan ikke kreves endringer på selve eksamensdagen.

Eksaminator har hovedansvaret for eksaminasjonen, men sensor kan stille spørsmål. Kandidat, eksaminator og sensor kan også samtale.

Både eksaminator og ekstern sensor skal ta notater til bruk ved drøfting av karakterfastsettingen. Notatene må oppbevares i ett år.

NB: Eksaminator og sensor skal avstå fra å bruke mobiltelefon under eksamineringen.

9.2. Fastsetting av karakter

Eksaminator og ekstern sensor drøfter karakterfastsettingen etter hver elev eller etter hver gruppe dersom eksamen har vært organisert som gruppeeksamen. Avgjørelsen skal gjøres kjent for eleven eller gruppen før neste kandidat(gruppe) blir eksaminert. Sammen med karakteren skal ekstern sensor gi begrunnelse for karakteren med utgangspunkt i vurderingskriteriene. Karakterfastsettingen skal være individuell og kriteriebasert.

Ekstern sensor skal ikke gjøres kjent med standpunktkarakteren til eleven på forhand. Karakteren skal gi uttrykk for i hvilken grad eleven har nådd kompetansemålene han blir prøvd i. Ved uenighet avgjør den eksterne sensoren karakteren.

9.3. Utfylling av karakterliste

Karakterlisten skal fylles ut, underskrives av eksaminator og ekstern sensor og leveres til skolen.

9.4. Protokolltilførsel

Både eksaminator og sensor kan kreve protokolltilførsel dersom de har merknader til eksamensoppgaven, sensureringen eller eksamensavviklingen.

10. Særskilt tilrettelegging ved eksamen

Elevene kan søke rektor om særskilt tilrettelegging av eksamen. Det er viktig at eleven søker om den særskilte tilretteleggingen av eksamen i god tid, og at man gjennom skoleåret har funnet den løsningen som passer eleven.

Bestemmelsene om tilrettelegging ved eksamen er primært ment å skulle avhjelpe fysisk eller psykisk sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse, og ikke manglende kompetanse eller kunnskaper. Manglende ferdigheter i norsk er ikke grunnlag for særskilt tilrettelegging av eksamen.

Tilretteleggingen skal ikke gi eleven fordeler sammenlignet med dem som ikke får særskilt tilrettelegging av eksamen, og skal ikke være så omfattende at eleven ikke blir prøvd i kompetansemålene i faget. Dersom den enkelte læreplanen krever skriftlige, muntlige eller praktiske ferdigheter, kan ikke den særskilte tilretteleggingen innebære at disse ferdighetene ikke blir prøvd.

Tilretteleggingen kan blant annet være:

- forlenget tid
- opplest/ forklart tekst
- oppgaveteksten forstørret
- mindre/eget rom
- sekretærhjelp

Eksamensformen kan i enkelte særtilfeller endres i samråd med opplæringsavdelingen. Eksamensformen kan ikke endres hvis det fører til at skriftlige, muntlige eller praktiske ferdigheter som fremgår av kompetansemålene, ikke blir prøvd. I de tilfellene der den særskilte tilretteleggingen består av endret eksamensform, er det den samme eksamensoppgaven som skal benyttes.

- forskrift § 3-32.
- Udir-5-2016: Individuell vurdering
- ESA sak 19/9950

11. Ny, utsatt og særskilt eksamen

Elever må selv melde seg til ny, utsatt og særskilt eksamen ved å kontakte skolen (forskrift §3-26).

- **Ny eksamen**

En elev som får karakteren 1 ved ordinær eksamen, har rett til ny eksamen i faget ved første etterfølgende eksamen (forskrift §3-34).

- **Utsatt eksamen**

En elev som har dokumentert fravær ved eksamen, har rett til å gå opp til den første etterfølgende eksamen. Dersom eleven har rett til utsatt eksamen i et trekkfag, skal faget trekkes på nytt (forskrift § 3-35).

- **Særskilt eksamen**

En elev som får karakter 1 i standpunkt i et fag, har rett til en særskilt eksamen i faget. Denne eksamen blir normalt avholdt samtidig som ny og utsatt eksamen (forskrift §3-33).

12. Fusk

Ved fusk eller forsøk på fusk kan eksamen bli annullert. Rektor avgjør dette. Vi understreker at det kun er rektor som kan vurdere at eksamen skal annulleres, ikke andre ansatte på skolen.

For kandidater som får eksamen annullert på grunn av fusk, faller standpunktkarakteren bort, og kandidaten må ta eksamen som privatist. Dette kan skje tidligst ett år etter den annullerte eksamenen. (forskrift § 3-37).

13. Klage på eksamen

13.1. Klage på skriftlig eksamen

Klagen må fremstilles innen 10 dager etter at kandidaten er blitt kjent med eksamensresultatet (forskrift § 5-5).

Klager på sentralt gitt skriftlig eksamen leveres i PAS og prøves av en klagenemnd oppnevnt av Fylkesmannen.

NB: Klagene på lokalt gitt skriftlig eksamen i treningslære 1, og i matematikk og norsk på yrkesfag behandles av en klagenemnd oppnevnt av den ansvarlige fylkeskommunen i PAS. Klagene leveres i PAS.

Dersom klagenemnda finner at karakteren er urimelig i forhold til eksamensprestasjonen, settes ny karakter (forskrift § 5-9).

13.2. Klage på muntlig eksamen, muntlig-praktisk eksamen og praktisk eksamen

Ved muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eksamen uten dokumentasjon/ produkt, kan det bare klages på formelle feil som har noe å si for eksamensresultatet.

Klagen må fremstilles innen 10 dager etter at eksamen er avholdt.

Dersom klageren får medhold i klagen ved muntlig eksamen skal karakteren annulleres og klageren har rett til å gå opp til ny eksamen (forskrift § 5-10).

Ved praktisk eksamen med dokumentasjon/produkt, behandles klagen av en klagenemnd oppnevnt av Fylkesrådmannen (jf. forskrift § 5-9).

14. Eksamensvakter

Eksamensvakter skal gjøres kjent med retningslinjer for eksamensvakter og retningslinjer for eksamen for elever. Det skal være en hovedvakt i eksamenslokalet. Det fleste eksamener leveres nå elektronisk. De fleste eksamensvakter bør av den grunn ha digital kompetanse.

Hovedvakten skal:

- sikre at kandidatene legitimerer seg og kvitterer på kandidatlisten.
- sikre at kandidatenes mobiltelefoner og smartklokker blir slått av og samlet inn.
- passe på at eksamensvaktene sitter slik i lokalet at kandidatene hele tiden vet at de er under oppsyn fra flere kanter. Når elevene benytter PC til eksamen, må vaktene være plassert slik at de ser PC-skjermene.
- informere rektor/eksamensansvarlig hvis noen mangler før eksamen starter.
- sørge for at det alltid er minst to eksamensvakter til stede i eksamenslokalet.
- gi beskjed når det er 1 time igjen av eksamenstiden, og når tiden er ute.
- sørge for at kandidatene får 15 minutter til å gjøre klar besvarelsen etter at tiden er ute.
- sikre at besvarelsene leveres i tråd med retningslinjene:
 - Papirbesvarelser skal sorteres etter kandidatnummer og leveres til administrasjonen på skolen.
 - Ved IKT-basert eksamen er det egne innleveringsrutiner. Hovedvakten skal gjøre seg kjent med disse og passe på at kandidater ikke forlater eksamenslokalet før besvarelsen er levert.
- se til at leverte besvarelser ikke under noen omstendigheter leveres ut igjen.

Alle eksamensvakter skal:

- være på plass i eksamenslokalet i god tid før eksamen starter.
- ikke lese eller gjøre annet arbeid.
- ikke forstyrre kandidatene etter at oppgavene er utdelt.
- følge med på PC-skjermene og etter beste evne se etter at kandidatene ikke bruker ulovlige hjelpemidler.
- være kjent med hvilke hjelpemidler kandidatene har lov til å benytte på eksamen.
- se til at kandidatene ikke bytter kalkulatorer. Kalkulatorer skal ikke tas med ut av lokalet under eksamen

- kontrollere at elevene ikke bruker annet elektronisk utstyr av noe slag (med mindre dette er avtalt med skolen som særskilt tilrettelegging, eller det går fram at eksamensveiledningen at slikt utstyr er et lovlig hjelpemiddel til eksamen.).
- gi beskjed til hovedvakten/eksamensansvarlig dersom de ser noe mistenkelig.
- følge kandidater som ønsker en pause ut. Hver vakt kan bare ta med én kandidat ut om gangen. Kandidatene må ikke få anledning til å snakke med hverandre.
- passe på at ingen av kandidatene forlater plassen sin før besvarelsen er levert og kontrollert.
- kontrollere at elevene har skrevet riktig kandidatnummer, fagkode, fag og klasse/gruppe på svararkene.
- Ved eksamen på papir må eksamensvakten:
 - se til at alle rubrikkene øverst på eksamensarkene er utfylt.
 - se til at kandidater som leverer før eksamenstiden er ute, leverer inn både eksamensoppgaven og eventuelle kladdeark.

Kilder

Forskrift til opplæringslova:

- §§ 3-25 til 3-37
- §§ 5-1 til 5-11

Rundskriv og artikler fra Utdanningsdirektoratet:

- Udir-2-2014 Lokalt gitt muntlig eksamen
- Udir-5-2016 Individuell vurdering
- Udir-2-2018 Trekkordning ved eksamen
- Regler for muntlig eksamen - <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/muntlig-eksamen/>
- Om hjelpemidler:
 - <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/forberede-og-ta-eksamen/#hjelpemidler>
 - Yrkesfag – veiledning til sentralt gitt skriftlig eksamen
<https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/yrkesfag-rettleiing-skriftleg-eksamen/>

Endring av eksamensform:

- ESA sak 19/9950

Lokalt gitt skriftlig eksamen i PAS:

- www.vigoiks.no/eksamen